

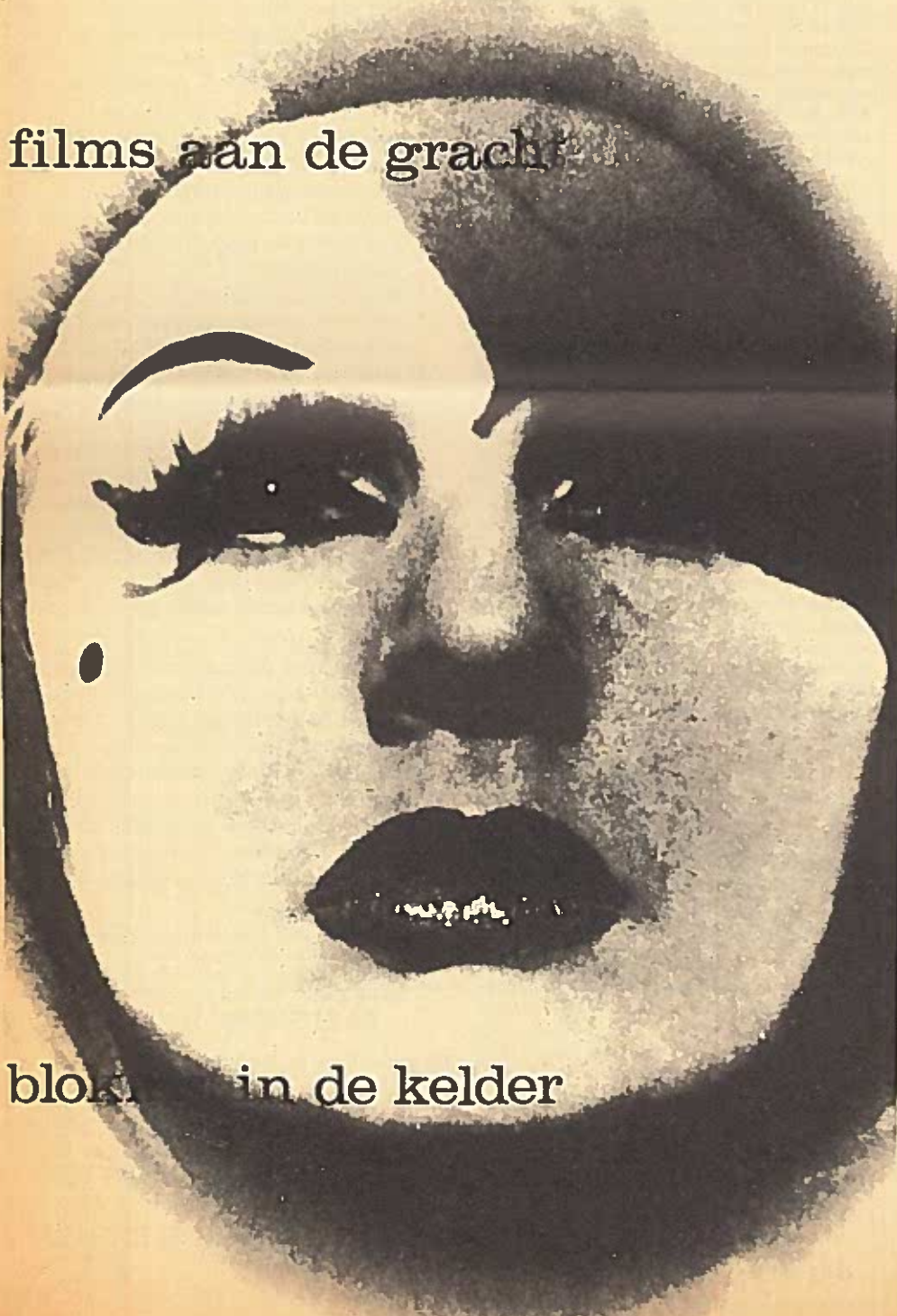

FEBRUARI 1968

TWEDE JAARGANG - NUMMER 4/5

REDACTIONEEL

films aan de gracht

bloed in de kelder

met lammers meer links

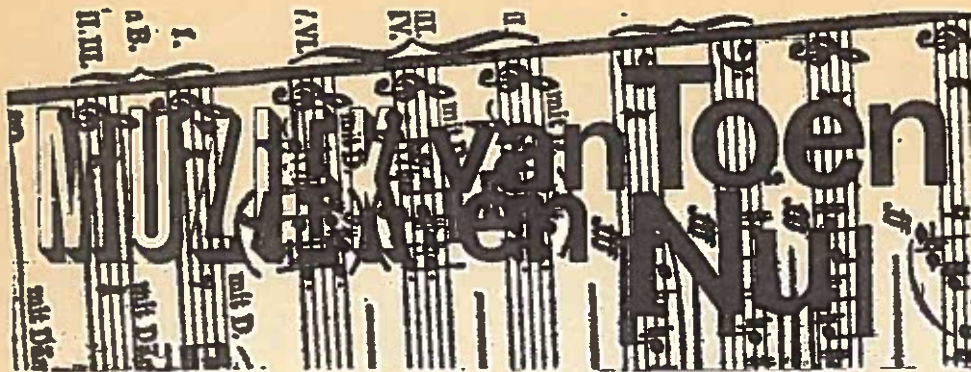
STAGES Vraagtekens achter het nut

De stage wordt als een belangrijk en leerzaam onderdeel van onze opleiding gezien. Dat blijkt onder meer uit de niet geringe tijd die er voor is uitgetrokken: tweemaal drie maanden. Toch valt er nog weinig concreets van te zeggen. We kunnen alleen verwachtingen hebben. Die kunnen positief, maar evengoed negatief zijn, al naar gelang de eisen die men stelt aan deze opleiding. Het merendeel van de tweede-jaarsleerlingen weet naar welke krant hij gaat. Allen weten dat de stage een zogeheten integrerend onderdeel van de opleiding vormt. Nog niemand weet wat de stage gaat inhouden, afgezien van het voor de hand liggende begrip praktijkervaring opdoen. Alles hangt af van de welwillendheid van de hoofdredacties van de kranten en van de tijd, de mensen en de mogelijkheden die voor de stagiaire beschikbaar worden gesteld. De kranten hebben zich volgens het Bindend Besluit Stagiaires van de NDP verplicht een of meer leerlingen te plaatsen. Daar blijft het bij. De school heeft geen zeggenschap over wat de leerlingen gaan doen en hoe dit zal gebeuren.

Pas in september zal enigermate duidelijk worden of deze eerste stageperiode zinvol is geweest. Op dit moment kunnen we ons alleen afvragen of het nut van de stage opweegt tegen het gemis van de lessen op school, of we in twee perioden van drie maanden meer zullen leren dan in de eerste maanden na de school als er jaren praktijkervaring voor ons liggen en of de duur van de stages en de plaatsing in het tweede en derde jaar misschien veranderd moeten worden.

Zie verder pagina 2

Het is gelukt. Het Utrechts Symfonie Orkest brengt dit seizoen een serie van drie concerten onder de naam Muziek van toen en nu. Eindelijk ook: nu.

In het eerste concert van de serie werden werken gespeeld van Johann Sebastian Bach, Hans Werner Henze en Andrej Dobrowolski. De moderne muziek is er tot nu toe kaal van afgekomen. Nergens heerst (heerste?) een groter conservatisme dan bij de samenstellers van concert-programma's. Louter en alleen voor het gemak zorgden deze mensen ervoor, dat de werken "uit de oude doos" gespeeld werden. Niet dat die muziek "slecht" is, maar het publiek wordt (werd?) bijna stelselmatig onkundig gehouden van de muziek van hun eigen tijd. Soms zijn er mensen die zeggen: "Is dat nu nog muziek?". Waarop Stockhausen eens antwoordde: "Dit is niet "nog" muziek, maar weer muziek".

Voor de dag na het eerste concert had ik een afspraak gemaakt met de heer Paul Hupperts, dirigent van het USO. Hij is een vriendelijke man met een kalend hoofd, heeft een zachte g en trekt zo nu en dan een filosofisch gezicht, waarbij hij z'n bril afzet. Af en toe verbetert hij zich en zegt dat ik het maar zelf in een vorm moet gieten: "dan hoef ik niet zo op m'n woorden te letten".

Waarom er geen Nederlandse muziek in zit? Dat is toevallig. Wij hadden het nu eenmaal zo opgesteld omdat deze stukken veel succes in het buitenland hebben gehad. In die combi-serie van september zat wel muziek van eigen bodem, en in de komende combi-serie, in mei, ook, onder andere van Jan van Vlijmen. Over het algemeen spelen wij toch meer Nederlandse stukken.

Hoe vinden de orkestleden deze moderne muziek; en vindt u dat er in het algemeen genomen genoeg aandacht aan deze muziek wordt besteed?

Het merendeel is erg enthousiast en een veel kleiner gedeelte vindt de muziek niet mooi, maar ze spelen het omdat ze nu eenmaal professionaal zijn.

In het algemeen gezien is er te weinig aandacht voor, maar de oude muzikliteratuur moet toch ook aan bod komen..., gedeeltelijk spelen we naar het publiek toe. We zijn net zo goed een commercieel bedrijf als een bioscoop. Deze eigentijdse muziek vraagt een hogere educatie, en dat is de moeilijkheid. Bovendien speelt de luistergewoonte ook nog een grote rol; vroeger kwam men om de composities te horen, tegenwoordig luistert men naar de vertolking en is men ook veel kritischer geworden. Er zijn veel mensen die deze muziek verdacht maken, omdat ze haar niet willen leren kennen; dat vind ik vervelend, de ene muziek sluit de andere nog niet uit. Het is natuurlijk wel zo, dat we het publiek niet mogen afstoten, we zijn er tenslotte voor hun genoegen.

Welke stijl waardeert u het meest?

Wat mij betreft, ik dirigeer dit moderne genre erg graag, ook experimentele stukken. Ik voel me zelf er het meest mee verwant - gaat verzitten, steekt een sigaret op en zet z'n bril goed - maar dat neemt niet weg dat de oude muziek, zal ik maar zeggen, ook veel goede stijlen heeft. Trekt aan zijn sigaret en zegt: U moet maar wat reclame maken voor deze moderne muziek op uw school, want het onderwijs in muziek is vooral op de lagere scholen en kleuterklassen meer dan bedroevend. Ook de opvoeding geeft 'de jonge mensen een grote eenzijdigheid mee; allemaal dingen die deze nieuwe stijl in de weg staan.

Dat de Mothers of Invention en de Pink Floyd deze stijl ook gebruiken is voor mij een bewijs dat we met een zeer eigentijdse stijl te maken hebben. Maar over de beatgroepen moet u me maar niets vragen, want daar weet ik te weinig van om een goed oordeel over te kunnen geven. Mensen met lang haar kunnen me niet schelen, ik zie het niet eens, - wrijft bedachtzaam over z'n kalend hoofd - ik vind het trouwens volkomen irrelevant, als ze maar wat goeds presteren..., anders komen ze er niet".

Het publiek gisteravond vond ik geweldig. Wat me zo opviel, was dat het zo jong was en toch erg aandachtig. De sfeer was ook bijzonder goed, het contact met de zaal frappeerde me. Ik vond het fijn toen ze bij het stuk van Dobrowolski bis riepen, dat had ik niet verwacht - even zwijgt hij, en naar het plafond kijkend: als het fijn is gegaan voel ik me gelukkig.

Egbert van Keulen

Stages

Vervolg van pag. 1

Bij beantwoording van deze vragen heeft men te maken met twee tegengestelde belangen, die van de school en die van de kranten. De laatsten zullen waarschijnlijk meer ellende dan plezier van ons hebben. Ze moeten mensen en tijd aan de stagiaires besteden zonder dat daar veel tegenover staat. Daarom zullen ze de voorkeur geven aan een stage in het tweede jaar boven een in het eerste jaar, en ook aan een periode van drie maanden in plaats van bijvoorbeeld één maand. Het nut dat de krant van de stagiaire zal hebben, neemt toe met de tijd die hij op de redactie doorbrengt.

Het belang van de opleiding in het algemeen is dat de leerlingen zoveel mogelijk leren en dat ze niet gefrustreerd raken door de kennismaking met de praktijk en met de journalisten, die nu eenmaal niet allen even minzaam denken over de school. De stage zou daarom georganiseerd moeten (kunnen) worden vanuit de school. Maar verder dan het geven van adviezen en het plegen van overleg kan de school niet gaan. Dat ligt voor de hand.

Wat de school wil bereiken met de stageperiodes is te onderscheiden in sfeer proeven en kennismaken met de praktische journalistiek en in het toetsen van de opgedane kennis aan de praktijk. Van het sfeer proeven wordt verwacht dat het ook profijt oplevert voor het theoretisch deel van de opleiding, dat wil zeggen dat de leerlingen meer inzicht krijgen in het nut van de lessen en dat ze er meer van opsteken. Als dit zo is, lijkt er veel voor te zeggen de stages in het eerste en tweede jaar te plaatsen. Misschien kunnen ze korter, misschien is één voldoende

De stage als beoordeling van de kennis spreekt voor zichzelf, maar lijkt minder zinvol. Voor het verkrijgen van enig inzicht in wat de leerlingen weten, bestaan andere methoden.

Om misverstanden te voorkomen: een en ander houdt geen kritiek in, noch op de leiding van de school, noch op hoofdredacties van de dagbladen. Er zijn alleen uitgangspunten en verwachtingen onderscheiden.

Addy de Visser

G.J. van der Breggen

Uitgave leerlingen
School voor de Journalistiek

2e jaargang - no. 4/5
januari/februari 1968

redactie:

Addy de Visser
Gert J. van der Breggen
Anton Heuff
Jan Bart Klaster
Jan C. Brokken
Boudewijn R. Chorus
Jaap Brouwer

illustratie:

Willem Hogendoorn
Gert J. van der Breggen

zakelijke leiding:

Johan van Workum
Katrien de Klein

School voor de Journalistiek
Palmstraat 22 - Utrecht
tel. 030 - 75391
giro 1366190 t.n.v.
School voor de Journalistiek
t.g.v. GRRrOM

Drukkerij Ellinkwijk - Utrecht

bestellingen
van leerboeken
worden gaarne
door ons
uitgevoerd

steenweg 66-68
utrecht
tel. 13883

boekhandel

gemakkelijke betalingsvoorwaarden

Han Lammers' ethisch engagement

Amsterdam, Westeinde 16. Aan de overkant: de immense suikertaart in nieuwe stijl van de Nederlandse Bank. Aan deze kant: het eerbiedwaardige gebouw van De Groene Amsterdammer. Binnen ruikt het geverfd. De hoge kamer van de secretarisse is nog niet aan vernieuwing toe, en heeft duidelijk te lijden gehad van sigarettenrook.

Het reclamefoldertje van De Groene vermeldt trots aan de hand van cijfermateriaal van het Bureau voor de Statistiek: "Zonder twijfel telt De Groene van alle publieksbladen onder zijn lezers de meeste academisch gevormden". Redacteur Han Lammers schrijft in het slotwoord zonder bescheidenheid: "De Groene kan als eerste genoemd worden als het gaat om kwaliteit."

Han Lammers is een onopvallende, knappe man. Hij zou de Van Mierlo van de PvdA kunnen zijn, maar zijn gezicht is niet week genoeg, te intelligent ook misschien. Als hij zijn bril opzet wordt zijn uiterlijk ingetogen en somber; wat merkwaardig voor iemand die overtuigd zo'n optimistische ideologie als het socialisme aanhangt.

door MAX LEO PAM

- Mijn vader was directeur van de Rijksvoorlichtingsdienst onder Drees. Hij was lid van de AR. Wij waren gereformeerd. Ik zat in een kleine alfa-klas; veel van mijn vrienden gingen theologie studeren. In talen had ik niet zo'n zin. Ik moest kiezen tussen theologie en muziek. Het werd de theologie. Ik ging in Amsterdam studeren; wij woonden in Den Haag. In die tijd waren de Vijftigers in Amsterdam in opkomst. Dat was een mooie tijd. Nu is het vervelend. Misschien praten alle ouwe lullen zo...

Hij lacht. Wij drinken koffie; geen pils. Als ik die laatste woorden noteer zegt hij: Niet te veel van dit soort woorden, als mijn moeder dat leest.

Hij lacht weer en veert naar achteren.

ONGELOVIG

- Mijn studie werd weinig gestimuleerd, ook al door de omgang met het vrouwelijk geslacht. Ik stond een beetje buiten de faculteit. Ik studeerde ook kerkorgel, maar wel wat anders dan gewijde muziek. Nee, nee, ook niet swingend de kerk uit, zo erg was het nou ook weer niet. Ik werd ongelovig. Ik had eerst gedacht dat het nog wel een enigszins vrijblijvende studie zou zijn. Ik ben geen atheïst geworden; dat is echt van dat bestrijden, dat vind ik te agressief. Tijdens mijn studie maakte ik kennis met Kouwenaar Borgers en Vrijman. Ik werd redacteur van Podium.

Het Vrije Volk komt ter sprake.

- Het is jammer dat zovelen zich met HVV bemoeien die van het maken van een krant geen verstand hebben.

Wie?

Dan volgen enkele opmerkingen die Lammers niet gepubliceerd wil hebben. Er gaan geruchten dat er mensen zijn die tot elke prijs willen voor-

Han Lammers:

Je maakt mij niet wijs dat de senatoren zelf niet weten dat de oorlog ongeoorloofd is.
DAT WEIGER IK TE GELOVEN.

komen dat Lammers hoofdredacteur van HVV wordt. Zo wordt bijvoorbeeld de aanval van A.Ekker in Vrij Nederland van 27 januari geïnterpreteerd.

Lammers over Ekkers stuk: Ik heb VN niet om een weerwoord gevraagd, omdat er geen beginnen aan is. Het stuk van Ekker ritselt van de halve waarheden, verminkte citaten en insinuaties. Ekker doet zo iets wel meer: valse bijzaken creëren om maar vooral niet de hoofdzaken te hoeven behandelen. De hoofdzak waar het mij om gaat is, dat de economische en politieke blokkade van Cuba ongedaan wordt gemaakt.

Hoe is het met de persvrijheid in Cuba gesteld?

- Je zou je een soort ideale persvrijheid kunnen indenken. Die houdt in: zo weinig mogelijk economische belemmeringen en geen politieke beperkingen voor schrijvers en journalisten. Maar nergens ter wereld is dit ideaal ten volle bereikt. Onderscheid maak ik tussen belemmeringen die kunnen worden gemotiveerd door een politieke situatie van bedreigd zijn en in een hoog tempo in opbouw zijn, en een terreur tegen de pers. Jonge staten, zoals Cuba, zijn vaak aan volledige vrijheid niet toe. Volwassen staten, zoals de Sowjet-Unie, moet men strenger beoordelen.

Terreur tegen de pers vindt men heel duidelijk in fascistische staten zoals Portugal en Griekenland. Het is juist de taak van de journalistieke organisaties om overal voor de persvrijheid op te komen. Dat kun je niet als je je bewust isoleert van een bepaald land. Je zult altijd contacten moeten leggen en aan de goede kant gaan staan.

DRUKBEDRIJF

Houdt subsidie aan kranten door de overheid geen gevaar in?

- De regering zou een collectief drukbedrijf aan de kranten ter beschikking kunnen stellen. Er zit altijd wel iemand aan de financiële kraan. Een geheel onafhankelijke krant is ondenkbaar. Dan nog liever de gemeenschap aan de kraan, dan de een of andere aandeelhouder. Er kan dan publiekelijk worden geprotesteerd. Bovendien, de krant zelf is al geen democratie. De hoofdredacteur moet *alleen* snelle beslissingen kunnen nemen. Hij kan niet voor alles verantwoording afleggen. Dat wil niet zeggen dat er geen geregeld contact tussen hoofdredacteurs en medewerkers moet zijn.

Jan Blokker heeft degenen die bij het Unitelconcern blijven werken, vergeleken met burgemeesters in oorlogstijd. Hoe staat u daar tegenover?

- Niet juist. Als Blokker meent in geweten niet langer bij het Algemeen Handelsblad te kunnen werken, dan moet dat gerespecteerd worden. Maar de situatie is niet vergelijkbaar met een oorlogstoestand. De Duitsers zijn Nederland nog niet binnen gevallen. Ik hoop dat nu de ogen van de journalisten open zullen gaan. Dat zij hardnekkiger dan vroeger zullen staan op hun

medezeggenschap. De krant is als geestelijk produkt ook mede eigendom van de journalist. Uw naam is onder iedere denkbare petitie te vinden.

- Als je wist voor welke petitie ik allemaal bedank. Soms als er al handtekeningen genoeg zijn dan bedank ik, maar als het een hachelijke zaak is, dan moet toch iemand het doen als niemand tekent. Ik heb toen ook mede een gelukstelegram aan de Russische regering gestuurd, vanwege de vijftigste verjaardag van de Revolutie.

Als de schrijversprocessen vóór oktober waren gehouden, dan had ik het niet gedaan. Wel vind ik dat je de gradaties in het oog moet houden.

Wat Amerika in Vietnam doet, is veel erger. Als je in beginsel sympathiek tegenover Rusland staat, dan maakt je kritiek veel meer indruk dan wanneer die door een geheide anti-communist wordt geleverd. Je moet kritiek leveren vanuit je socialistische visie. Zoals de SJ heeft gedaan. Dat is prima. De processen tegen Sinjawski en Daniel zijn in strijd met het socialisme. Dat is VERRAAD aan het socialisme. De uitwisseling tussen Oostberlijnse en Amsterdamse journalisten, zoals die is geschied, is uitstekend. Tussen Amsterdamse en Moskouse is het op dit ogenblik onmogelijk. Daar zou ik mijn medewerking niet aan verlenen. Overigens, de Amerikaanse regering zou ik nooit zo'n telegram sturen. Wel bepaalde groepen die behoren tot - wat Sem Davids noemt - het andere Amerika.

OP PAPIER

Worden de verschillende partijen in Oost-Duitsland in werkelijkheid niet beheerst door de communistische partij?

- Onzin. Het is geen ideale democratie natuurlijk, maar die bestaat toch niet. In West-Duitsland bestaat ook geen democratie. Op papier misschien. Ik hoef Axel Springer maar te noemen. In Oost-Duitsland is het Volksfront opgericht, waar alle partijen zitting in hebben. Dat de SED daar een grote stem in heeft is logisch, want zij is ook de grootste partij. Van vervalsingen in verkiezingsuitslagen is nooit sprake geweest. De SED is in vele gemeenteraden in de minderheid. Er worden regelmatig niet-SED-burgemeesters gekozen.

U veroordeelt de agressie van Amerika?

- Ja. Ieder land schendt wel eens de rechten van de mens. De VN-verklaring is een ideaal-stuk. Maar Amerika voert een MISDADIG imperialistische politiek, met behulp van al het mogelijke militaire geweld. In Zuid-Amerika en Vietnam bijvoorbeeld. Stel dat Ho Tsji-Minh ongelijk zou hebben - hetgeen ik niet geloof - dan nog vind ik dat een land dat zijn belang verdedigt op een manier die regelrechte oorlogsmisdaden tot gevolg hebben, de oorlog niet mag winnen. Iedere sociale revolutie - die best zonder geweld kan geschieden - wordt de kop ingedrukt om het economische belang van Amerika te verdedigen. Omgekeerd is het maar hoe je de guerilla beoordeelt. Het is een feit dat met een guerilla veel artsen meetrekken en dat de vrijheidsbewegingen alles in het werk stellen om het analfabetisme op te heffen. Dat is een gelukkige synthese tussen het noodzakelijke geweld en de sociale gerechtigheid, die doel is.

Vervolg op pag. 10

"Kijk, die spionageverhalen zijn allemaal onzin, hoewel mensen als Le Carré en Deighton met hun boekjes ons beroep al heel wat reëler benaderd hebben. Toch blijft het allemaal fantasie en gezwam in de ruimte. Dat komt niet omdat ze zo weinig van het vak afweten, want daar kun je genoeg over te weten komen wanneer je een beetje moeite wilt doen. De mensen die ze uitkiezen als hoofdpersonen kunnen gewoon geen spionnen zijn.

Penkowski, die kolonel uit Zweden, Philby en zo, hebben natuurlijk veel belangrijk werk gedaan voor de inlichtingendiensten, maar de grote mannen zijn de gewone mannetjes achter hun bureau. Supermannen bestaan in dit vak niet. De eigenschappen van James Bond waren bij onze dienst verdeeld over tenminste tien mannen, die ieder een gedegen opleiding hebben gehad. En zij zijn de mannen die de zogenaamde spionnen aan het werk zetten. Zelden wordt er een echte spion gegrepen; daarvoor zijn ze te uitgeslagen.

Abel en Lonsdale waren voor ons grote vangsten. Die jongens hebben in Rusland een opleiding gehad van tenminste veertien jaar, en ik moet eerlijk bekennen dat ze werk van de bovenste plank hebben geleverd. Ze zijn er ingeluisd, omdat ze op een bepaald moment teveel wilden. Ze gaven zich teveel bloot. Fout. Bij mijn dienst zijn nog nooit arrestaties of ontdekkingen voorgekomen. Natuurlijk werden er fouten gemaakt, maar ik had ze meestal op tijd in de gaten, en dan is het zaak er als de kippen bij te zijn. Liever een inlichting laten schieten dan een eigen man verliezen.

P., geboren 1922 in Parijs. 1940-'45 in de Maquis. 1948 militaire dienst. 1948-1954 "spionnenopleiding" in de VS. 1955-1964 hoofd Franse inlichtingendienst, die onder zijn leiding grote reputatie bezat. 1965, wegens geschil met de Gaulle, eervol ontslag. Nu zakenman in dienst van oliemaatschappij.

Op voorwaarde van anonimiteit stond hij Jan Bart Klaster dit interview toe.

Ik weet nog dat ik eens naar Oost-Duitsland moest. De Russen hadden een nieuw soort tank, die onder water kon vuren. Dat hadden de Amerikanen nog niet. Ik kom mijn hotel binnen en word door een mij onbekende man begroet met mijn eigen naam, die hij beslist niet mocht kennen. Ik nam het zekere voor het onzekere en ging er met mijn chauffeur als een haas vandoor. Misschien was ik alles wat ik weten wilde wel te weten gekomen, maar het zat erin dat mijn gesnuffel te ver ging volgens hun begrippen en dan ben je de pineut.

De Amerikanen werken veel grover. Het kan hun niet zoveel schelen een man te verliezen. Hun inlichtingenapparaat is eigenlijk veel te ingewikkeld. Mijn dienst was niet groot, maar we leverden perfect werk. Dat zou in Amerika ook kunnen. Ik heb mijn opleiding in Amerika gehad en dat was om de verdommenis niet voor de poes. Ik kon in het pikkedonker een tegenstander kapot schieten met alle mogelijke wapens. Ontzettend. Gelukkig heb ik dit nooit in praktijk hoeven brengen. Stel je voor. Toen ik jong was kon zo iets me misschien niet zoveel schelen; nu zou ik er trauma's aan over houden.

BESCHERMDE PLOERTEN

Nu ik drie jaar geleden uit het vak ben gestapt, bekijk ik dit bedrijf met andere ogen. De meeste mensen vinden spionage een smerig beroep. In

feite is dat misschien ook wel zo, maar ze moeten niet vergeten dat door ons werk vaak veel onheil is voorkomen. Soms ging dat ten koste van enkele mensenlevens. Inlichtingen zijn meestal nodig om een bepaalde achterstand op politiek of militair gebied in te kunnen lopen. Op die manier kan het wankel evenwicht dat er op het ogenblik in de wereld bestaat, in stand gehouden worden. Desalniettemin zou ik mijn periode in dit vak nooit over willen doen. Dat geflikfloo met mensen hing mij op het laatst de keel uit. Wij gebruikten vaak mensen die nooit gedacht hadden aan het verzamelen van inlichtingen voor het vaderland; zakenlieden, ambtenaren, politici en militairen zwichtten gemakkelijk voor de druk die wij keer op keer op hen uitoefenden door middel van chantage, geld en dergelijke. Dat is het smerige van dit vak. Je maakte vaak carrières kapot en soms levens; zelfmoord kwam wel voor bij enkele "medewerkers".

De Gaulle maakte het ons nog veel moeilijker, omdat hij koste wat het kost zoveel mogelijk inlichtingen wilde. De ruzies die daardoor ontstonden waren uiteindelijk voor mij de aanleiding mijn biesen te pakken. Ik was met hem naar de begrafenis van Kennedy geweest. Ik heb jaren in de States gezeten en daardoor kon ik gemakkelijker de kantoren van de collega's, die ook concurrenten waren, binnenlopen. Zo kwam ik van een paar vriendjes, hoge vriendjes bij de CIA en de FBI, te weten, dat de moord een tamelijk vuil zaakje van binnen-uit was geweest. Ik zei al, hun organisatie is behoorlijk ondoorzichtig en de schuldigen waren moeilijk te vinden. Daarom is de zaak in de doof-

door JAN BART KLASTER

pot gedaan. Oswald heeft het wel gedaan, maar er zat veel meer achter. Terug in Frankrijk wilde ik daar tegen opkomen, maar de politieke bazen verboden het. Voor mij deed dat de deur dicht. Ik vond dat het algemeen belang hier groter was dan het belang van de po-

litieke verhoudingen. En je hebt het later gezien, de CIA werd danig beknut, omdat ze een soort staat in de staat dreigde te worden. Inlichtingendiensten zijn volkomen ondemocratisch, maar ze mogen nooit zo machtig worden dat de democratie erdoor in gevaar gebracht wordt.

SUCCESSEN

De meeste dingen die je bereikt in dit vak zijn van kortstondige waarde. De politiek en de militaire wapens veranderen ontzettend snel en het is daarom alleen al zaak niet teveel achter de ontwikkelingen aan te lopen. Indertijd was het voor Frankrijk belangrijk zoveel mogelijk gegevens te hebben voor het maken van een atoombom. We pikten ze van de Engelsen en Amerikanen, maar dezelfde gegevens kon je twee maanden later in de vakblaadjes lezen. Toch is die tijdswinst van grote betekenis.

Successen van langdurige aard komen wel voor, maar ik kan er nu moeilijk over praten, omdat sommige gegevens ook nu nog gebruikt worden. In 1956 braken wij, dat mag je nu wel weten, de diplomatieke code van de Russen en hun satellieten. Ze hadden niets in de gaten. Drie jaar lang niet. Daardoor konden wij een eigen net organiseren, dat uit louter vakmensen bestond, omdat we de nodige informatie niet via bijzondere kanalen te weten behoefden te komen. We kregen alles uit de eerste hand. Schitterend gewoon. We werkten met gevluchte Oost Duitsers, die vroeger voor de Russen hadden gewerkt, maar waarvan wij quasi-dubbelmannen hadden gemaakt. Toen de Amerikanen er ook achter kwamen, waarschijnlijk door een lek in mijn dienst, kregen ze het vrij gauw in de smiezen en was het spelletje afgelopen.

ZOUTELOOS

Het vak is in de loop der jaren behoorlijk verburgerlijkt en daardoor werd het ook makkelijker. De risico's zijn niet meer zo groot. De tijd van de meesterspionnen is voorbij. Daar zou weer een oorlog voor nodig zijn en dat zie ik voorlopig nog niet.

Voor mij was de lol er drie jaar geleden af. We mochten niets meer zelf doen. Dat gedonder met de NAVO, de EEG en zo. Ik was het daar niet mee eens. Ik vond de bestaande verhoudingen goed. De Gaulle is Frankrijk aan het verdubbelen. Ineens kwamen we alleen te staan. Bovendien nam die lange het mij persoonlijk kwalijk dat we vergeten hadden melding te maken van een bearaamde aanslag op hem in Reims. Zulke dingen gebeuren. Ik geloof dat er zes mensen aan gingen; hij niet. Ze lieten me rustig gaan, en ik heb nooit last gehad van nieuwsgierige lieden. Ik zit nu in zaken en ik heb het goed. Ik geloof dat ik wijzer ben geworden.

In Vietnam zou ik best opnieuw willen beginnen. De Amerikanen spelen het daar weer fout. Vroeger ben ik er al eens geweest; één jaar. Ongelooflijk slim volk. Zonde dat ze zo jaren achtereenvolgende zijn gefinancierd. Ze moeten die Vietcong niet als een klein kind behandelen. Als de inlichtingendienst zich minder met soldaten en meer met de gewone mensen had beziggehouden, dat had Johnson het gegarandeerd verder gebracht dan tot nu toe. Wanneer ze me zouden vragen te komen, zou ik gaan. Niet om het avontuur. Voor mij bestaat dat niet meer. Gewoon: een inlichtingenman kan ook zijn steentje bijdragen de godganse boel iets soepeler te laten lopen. Maar ze vragen me niet. Een leerling kan de meester immers niet overtreffen".

Accent: een vaag teken

Op twee maart verschijnt het eerste nummer van het weekblad Accent. Het moet een geheel onafhankelijk opinieblad worden. Per nummer gaat het veertig cent kosten. De eerste oplage is 50.000. Hoofdredacteur van Accent is C. Bauer, vroeger plaatsvervangend hoofdredacteur van Elseviers Weekblad; A.F. Kerbert, afkomstig van de Rotterdamse redactie van Het Parool, is bureauredacteur.

Accent wordt op de markt gebracht door de n.v. De Lage Landen. Directeur van deze nieuwe uitgeverij is vice-admiraal b.d. L.E.H. Reeser.

Waarom een nieuw blad in een tijd die gekenmerkt wordt door concentratieverschijnselen in de pers?

Bauer: Het is wetenschappelijk wel niet helemaal verantwoord, maar er is een Fingerspitzengefühl, dat ons zegt dat een gedeelte van de markt nog niet bewerkt is. Er zijn zo'n 300.000 opinieweekbladlezers. Het is nooit aangetoond dat daarmee de markt verzadigd is. Buiten deze groep kunnen wel een paar honderdduizend mensen zijn, die niet over een drempel kunnen komen. Dat kan bijvoorbeeld om de prijs zijn. Een opinieweekblad is immers in zekere zin een luxe produkt. Wij proberen door een lage prijs een groot publiek te bereiken, dat anders geen opinieblad koopt. Het woord "opinieblad" is al een beetje beladen. Waarom zou je het jezelf tijdens het weekend moeilijk maken met een blad waarvoor je een gulden moet neerleggen? Misschien helpt die veertig cent je net over die drempel heen. Het is op de Nederlandse markt een beetje een vreemd prijsje, maar we willen het er maar eens mee proberen.

AVRO - UNITEL

Is er een marktonderzoek geweest?

Bauer: Nee. Dat heeft voor een project als dit weinig zin. Uit zo'n onderzoek zouden alleen gegevens komen over de belangrijkste bij-rubrieken. Er zou uit blijken hoeveel ruimte het publiek wenst voor bijvoorbeeld sport-, auto-, mode- en kookrubrieken. Als je een krant zuiver opzet om er geld mee te verdienen (en dat is ook nog een zeer eerbaar streven) dan ga je de markt onderzoeken.

Wat waren de motieven van de commissarissen om een blad op te richten?

Bauer: Als ik daar één antwoord op geef, doe ik ze allemaal onrecht. Ieder zal zijn eigen motief hebben. Eén ding hebben ze gemeen: ze willen een krant op de markt brengen. Zoiets gaat nooit volgens een schema. Het schema zou zijn, dat een aantal verontruste figuren De een zal zich misschien niet zo voor de bestaande weekbladen interesseren (dan hoeven er niet eens politieke overwegingen te zijn) en vraagt zich af waarom we geen andere krant maken. Een ander is het daarmee eens en wil wel eens een keer proberen of het mogelijk is een onafhankelijke krant te maken; een krant die niet bang is door links voor rechts en door rechts voor links uitgescholden te worden. Of ons dat lukken zal? We hopen er allemaal het beste van.

Wordt u ook door een bepaalde groepering gestimuleerd?

Bauer: Nee. In onze statuten staat uitdrukkelijk dat we ons niet identificeren met een bepaalde groep. Wij propageren een volkomen onafhankelijkheid.

De AVRO onder de weekbladen?

Bauer: Het is voor ons bijzonder riskant daar ja op te zeggen. Een niet integere interviewer schrijft: dan: aan de kralenketting AVRO-Unitel komt nog een klein kraaltje: het weekblad Accent. Wij willen inderdaad onafhankelijk zijn. Hoe de uitwerking daarvan bij de AVRO is laat ik buiten beschouwing.

door GERT FOKKENS

"Le journal, c'est un monsieur". Welke persoonlijkheid krijgt uw krant?

Bauer: Laat ik een vergelijking maken met een pasgeboren kind. Aan het karakter etc. van de ouders kun je wel gissen hoe het op twintigjarige leeftijd zal zijn. Je kunt echter nooit voorspellen hoe die persoonlijkheid zich zal ontwikkelen. Ouders hebben vaak bedoelingen met kinderen. Bauer: Ja, maar als je verstandige ouders hebt, dan houden ze die bedoelingen wel een beetje achter de hand en zeggen ze: "we zullen wel zien". Elke krant moet groeien en zal bij elk nummer meer een eigen gezicht krijgen.

Op welke onderwerpen gaat u speciaal "accent" leggen?

Bauer: Een woord heeft ook een verkopende werking. Voor een krant moet je een kort woord hebben. Het moet ook niet zo verschrikkelijk boodschapperig zijn, want die boodschap gaat er af. Als de krant succes heeft realiseert niemand zich meer wat het woord "accent" nu eigenlijk betekent. Wat betekent NRC of Groene? Wat betekent Nieuwe Linie? Dat zijn op een gegeven moment bestaande namen geworden. U wilt "accent" een speciale betekenis geven. Wel, wij streven niet naar volledigheid. Dat is volstrekt onmogelijk. In de veelheid van het wereldgebeuren leggen we de accenten daar, waar wij menen dat ze gelegd moeten worden en dat kan op allerlei gebieden zijn.

EEN MENING

Hoe gaat u de onderwerpen benaderen? Gaat u vooral veel achtergrondinformatie geven of zoekt u het in een diversiteit van commentaren?

Bauer: Natuurlijk zullen we dankbaar zijn voor alle achtergrondinformatie die we kunnen geven. In de praktijk is het krijgen van die informatie lang niet altijd mogelijk. Bij controversiële zaken zullen we er naar streven het standpunt van beide partijen weer te geven. In belangrijke kwesties zullen we een mening niet uit de weg gaan. We willen proberen vermenging van informatie en commentaar te vermijden. In de praktijk moet blijken of ons dat lukt. Het is lang niet altijd mogelijk; vlak voor het sluiten van de krant moet je wel een* aan de hand van schaarse informatie een mening vormen.

Hoe groot is het redactieteam en van welke bladen komen de leden?

Bauer: We hebben nu zes redacteuren in vaste dienst en gaan ook veel met free-lances werken. De redacteuren komen van Het Parool, de Alkmaarsche Courant, de NTS, De Telegraaf en van Elseviers weekblad. Als u daar een richting uit weet te destilleren ben ik er zeer benieuwd naar. Hoe ligt in uw bedrijf de functiescheiding tussen directeur en hoofdredacteur?

Bauer: Dat is een moeilijk, teer probleem, dat

Gezellige mensen
halen Heineken in huis!

nooit helemaal opgelost is. Het zou pas opgelost kunnen worden als de functie van hoofdredacteur eens bij de wet geregeld werd. Wij volgen zo veel mogelijk de opvattingen van prof. mr. dr. M. Rooy, zoals die zijn neergelegd in zijn boek "Het dagbladbedrijf in Nederland". De hoofdredacteur beslist over de inhoud van de krant; de directeur beheert de bedrijfs-economische zaken.

Hoe denkt men in uw bedrijf over inspraak van de journalist over beleidszaken?

INSPRAAK

Bauer: Inspraak is een afschuwelijk woord, dat zult u met me eens zijn. Het is niet gedefinieerd. Tot hoever gaat inspraak? Uiteindelijk zal in elk bedrijf een beslissing door één man of een kleine groep genomen moeten worden. Je moet twee dingen goed onderscheiden. Ten eerste: het tijdig informeren van de betrokken mensen als er belangrijke dingen zijn, die met het gehele bedrijf te maken hebben. Dat moet echt gebeuren. Het tweede punt is de inspraak: zeggen: "mensen, we staan er bedonderd voor, kom er eens bij zitten; wij zijn van plan om dat en dat te gaan doen". Dat wordt bijzonder moeilijk. Van een journalist kun je niet verwachten dat hij inzicht heeft Het uitgeven van kranten is een helmsmoelijk bedrijf. Er zijn maar weinigen in Nederland die het kunnen. Zelfs tot vlak onder de top van de journalistiek zitten mensen, die denken dat ze het weten. Zo gauw ze tegenover de feiten worden geplaatst ontdekken ze dat ze er niets van af weten.

Als je een aantal redacteuren in een praatje van tien minuten uitlegt dat er een bepaalde beslissing genomen gaat worden, zullen alle redacteuren zeggen: "niet doen". Dan heb je uren nodig. De consequentie van "niet doen" betekent de krant opheffen; die gaat naar de bliksem, dat staat als een paal boven water.

MISKLEUNEN

Bij Unitel ging het toch om voor het merendeel gezonde bladen?

Bauer: Heeft u inzage in de cijfers? Wat weet u van de investeringspolitiek en van de ontwikkelingen in de druktechniek?

Het gaat om miljoeneninvesteringen. Je kunt mooi miskleunen. Moet je de ontwikkelingen maar afwachten? Is er dan niet een concurrent die je voor is? Je moet nu bij elkaar gaan zitten. U heeft nog geen enkel redactioneel of economisch contact met andere bladen?

Bauer: Het is de bedoeling dat we zo onafhankelijk mogelijk blijven staan. Of het ons zal lukken? De tijd zal het leren.

U werkt met een vijfjarenplan. Wat is het einddoel?

Bauer: Daar kan ik niets over zeggen. Het is een strategie binnenskamers, een bedrijfsbeleid uitgezet over vijf jaren en heel pessimistisch berekend. Er zijn allerlei prognoses in verwerkt, die betrekking hebben op de advertentieomzet, de oplagen en dergelijken. Over vijf jaar kunnen we bekijken of we gesettled zijn.

M E

D

I A

A

L

:

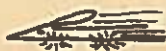
Y

A

R

G

H

gemeentevogels

Burgemeester en wethouders van Steenberg en vragen de raad een krediet van f 13.000 voor de bouw van een stadsvolière in het park. Zij stellen tevens voor om aan de kredietverlening de voorwaarde te verbinden dat de "bevogeling" en het onderhoud dient te geschieden door de georganiseerde vogelliefhebbers.

Uit: Nederlandse Gemeente, jaargang 22, no.3, 19 januari 1968. Blz. 36, rubriek: In enkele regels.

(In het volgende nummer schrijft Prof. Dr. B. de Goede over De demonstratie tussen stoel en tafel).

Anti Regionale Pers

Sprekend over Untielbladen zei Mr. H. van Riel: Elk van deze bladen is, wederom gelukkig, niet partij-politiek gebonden, maar steunt als regel wat wij vinden een goede nationale politiek. Tezamen staan zij technisch en economisch vooraan. Prachtig!

Hetzelfde geldt voor de grote provinciale pers, met inbegrip van de in het Westen verschijnende bladen van het Sijthof-concern (o.a. Leidsch Dagblad, Rotterdamsch Nieuwsblad, red. Medjaal). Hier wordt op zijn minst objectief gebracht wat onze vertegenwoordigers in het parlement stellen, vaak kort, dat is begrijpelijk, maar onbevooroordeeld, zonder weglating waar rood en zwart-rood zich aan schuldig maakt. Wij zijn de neutrale pers daarom dankbaar en wensen haar veel succes toe. (Uit: Vrijheid en Democratie, vrijdag 26 januari, de rede van Mr. H. van Riel tijdens de herdenking van het 20-jarig bestaan van de VVD).

Op het VVD-feest zijn dingen gezegd waarvoor wij niet ondankbaar kunnen zijn. Met name senator Van Riel heeft zich bloot gegeven. Hij heeft bv. in alle duidelijkheid gesignaleerd dat met name de regionale(dagblad)pers zeer bijzondere aandacht schenkt aan datgene wat liberale sprekers in de Kamers te berde brengen. Hij was daar, van zijn standpunt uit, extra erkentelijk voor. Wij kunnen dat ook wel begrijpen. Maar deze pluim op de hoed van de regionale dagbladpers onthult tevens dat de anderen tekort komen in die kranen. Het adagium als zou deze pers objectieve voorlichting geven is daarmee niet meer geloofwaardig op het stuk van de politieke voorlichting. Een gewaarschuwd mens telt in dit opzicht zeker voor twee.

(Uit: Reeks commentaren in Nederlandse Gedachten, weekblad van de ARP, 27 januari, blz.3)

samen door het leven

Met GRrrOM op de sentimentele toer: een terugblik op de jaren '50. Citaten uit "Samen door het leven", praktische schetsen voor onze jongens in dienst door Majoor-Aalmoezenier G.F.H. Veldhuis, 81e-101e duizendtal, vermeerderde uitgave, met prachtreclensie en goede wens van Mgr. Prof. dr. B.J. Alfrink; beste complimenten van de stervende Luitenant-Aalmoezenier C. Weemaes; geprezen om zijn kennis der jeugd en gezonde opvatting door het dagblad De Tijd en De Gelderlander. Pag.43:

De mens heeft diverse organen als ogen, oren,

mond, enz. Dit zijn organen van hem en voor hem. Hij is de bezitter en eigenaar en ze zijn voor zijn persoonlijk heil. Maar hij heeft ook een geslachtsorgaan, dat hij echter niet in zijn volledigheid bezit. Want het gehele geslachtsapparaat, dat in staat is nieuw leven te verwekken, bestaat uit twee elementen, een mannelijk gedeelte en een vrouwelijk gedeelte. Daarom zal zijn eigen geslachtsorgaan wel van hem zijn, maar niet voor hem zijn. Immers het is gericht op een ander en bestemd om daar zijn doel te bereiken.

Pag.63: Vaderschap is een waardigheid, waarin de kracht van een leider en het begrijpen en de soepelheid van het verstand en het hart samengaan. De echte vader is hij, die weet wat de zijnen nodig hebben. Die zijn eigen stamnaam geeft aan zijn vrouw en kinderen, maar daarmee ook gaarne de taak aanvaardt als de broodwinner van het gezin. Niets mag hen teveel zijn en reeds in zijn verkeringsstijd moet hij zorgen dat hij over de nodige kennis, ervaring en diploma's beschikt om zijn taak naar behoren te vervullen. Vergeet nooit beste vriend, dat aan jouw onkundigheid en armoede de levens gekoppeld zijn van je vrouw en kinderen.

Luns, v. (m) (lunzen), spie door een gat gestoken om te verhinderen dat een voorwerp van zijn plaats schuift; bv. een wagenas om te verhinderen dat het wiel afdraait. (Uit: Grote Van Dale W N T) Voor hen die nadenken over des ministers progressiviteit.

Riel, bn.bw., (gew), 1. dun, ijl: dat goed is erg riel; 2. slank, schraal: een riel meisje. riel'te. v. 1. ijheid, dunheid; 2. schraalheid. (Uit: Grote Van Dale, W N T)

brief

Beste kkb,
Nou, we zijn dan nu eindelijk in Tanzania. Van een diepgaande studie is alleen nog niet veel terecht gekomen; ik heb wel twee olifanten zien kauwen, maar je begrijpt dat we hier nog geen conclusies uit kunnen trekken (verantwoorde steekproef en zo) met betrekking tot de vegetatie. Prof. dr. T. die, zoals je weet, de leiding over de expeditie heeft, heeft gisteren in onze tent (wat is dat trouwens warm in zo'n dubbeldeks ding) het doel van het onderzoek uitgelegd, maar eerlijk, ik begrijp er nog niet veel van. Misschien weet ik de volgende keer meer, dat schrijf ik je dan nog wel. Heb gisteren een hermafrodiet gezien door de verrekijker; dat ziet er in het echt toch heel

GRrrOM trouwt

Een aanbod van de heer Postma, directeur van Trouw, om in samenwerking met de NDU twee nummers gratis te verzorgen, stelt ons voorlopig in staat verder te gaan. Het aanbod houdt in dat Trouw de volgende twee nummers zet en het Handelsblad voor de druk zorgt. Deze wisseling betekent ondermeer dat GRrrOM niet meer in off-set zal verschijnen. Het huidige formaat wordt veranderd in het zogenoemde weekeindformaat. Geheel afhankelijk van de kosten van de technische vervaardiging, zal straks worden overwogen of de nieuwe werkwijze kan worden gehandhaafd. We zouden in dat geval alleen de gemaakte onkosten moeten vergoeden en het is mogelijk dat deze lager uitvallen dan de prijs die tot nu toe moest worden betaald.

anders uit dan op een plaatje; ik kon het beeld alleen niet goed scherp krijgen in verband met m'n bril en zweetdruppeltjes die ook op m'n bril zaten. Ik denk dat ik het hier bij laat voor deze keer; de hartelijke groeten, hè, ook van Elke.

Je toegenegen Adriaan.

laatste nieuws

STRAATGEVECHTEN IN DE HOOFDSTAD GRANATEN OP PARIMARIBO

Paramaribo, febr. (AP, Reuter, NYTimes) Eenheden van het Guyanese bevrijdingsfront, vermomde als Surinaamse regeringstroepen, hebben vanochtend een zware aanval met mortieren en raketten gedaan op het centrum van Parimaribo. Enkele eenheden van het bevrijdingsfront drongen de grote Nederlandse luchtbasis Zanderij binnen. De aanval op Parimaribo maakt onderdeel uit van wat lijkt op een groot Guyanees offensief. Minister-president De Jong werd voortdurend van de laatste ontwikkelingen op de hoogte gehouden en hij overlegde onmiddellijk met zijn belangrijkste adviseurs. Minister Luns verklaarde dat het offensief van het bevrijdingsfront en het geregelde Gyanese leger "lang is voorbereid en zorgvuldig uitgewerkt". Premier Pengel heeft de staat van beleg afgekondigd voor geheel Suriname. De luchtmachtbasis Terschelling is in staat van verhoogde paraatheid begracht.

gort

Geglacéeerde gort (in 30 à 40 minuten)

200 g vlugkokende gort; 6 dl water; 100 g stroop; 1/2 l yoghurt of een 1/2 l hangop van 2 liter karnemelk. Was de gort, kook ze in het water gedurende ± 10 minuten, voeg de stroop toe en laat de gort verder gaar koken (in totaal ± 30 minuten). Laat de bruine gort, die niet geheel droog behoeft te zijn, bekoelen en vermeng ze met de hangop of yoghurt.

nav dr zeldenrust

gij, die door politiemacht

gearresteerd wordt en verdacht

men weet de ware toedracht onverwacht

"slagen door een kapmes toegebracht"

rust zacht, o zeldenrust, rust zacht

- ook U wordt snel nu omgebracht

het spatten van Uw bloed vannacht

wordt morgen mikroskopisch overdacht

Uw lichaam wordt van lieverlee

geknipt voor een geheim dossier.

boudewijn.

progressie

Hoofdredacteur: P. JONGELING

Gereformeerd Gezinsblad

HOOFDREDACTEUR: P. JONGELING

Nederlands Dagblad

advocaat van de d....?

President Johnson benoemde op Defensie de heer Clifford. Clifford is een van de meest vooraanstaande advocaten in de Verenigde Staten. Als er nog eens een tweede Neurenberg mocht komen is het prettig voor Johnson te weten dat er dan een beroemd pleiter naast hem zal staan.

rectificatie

Door een afschuwelijk misverstand zijn er enige fouten geslopen in de beschouwing TOESTAND in GRrROM 3. Behalve onze excuses bieden wij u de verbeteringen aan.

1e alinea, regel 13 (Mien) moet zijn (Phien);
2e alinea, regel 2 (Mien : Phien; 4e alinea regel 9 Mien : Phien; regel 23 Mien : Phien; 6e alinea rel 7 Mien moet zijn Phien.
Tot uw dienst.

fluit 2

Niet in de laatste plaats tot onze verbazing ontdekten wij onlangs nog een tweede fluitist voor het Amsterdams Centraal Station. Wij kunnen u mededelen dat er onderzoek zal worden ingesteld naar beide fenomenen. Een speciale commissie werkt zich reeds in. Wij houden u op de hoogte.

jehova menu

Ten einde ons ervan te doordringen dat deze oorlog, die alle oorlogen zal doen ophouden, werkelijk en letterlijk zal worden gestreden, gaat het visioen dat aan de apostel Paulus werd gegeven

verder: "Ik zag ook een engel in de zon s. hij riep met luide stem en zei tot alle vogel. vliegen in het midden van de hemel: Komt, wordt vergaderd tot het grote avondmaal van God, om te eten de vleesdelen van militaire bevelhebbers en de vleesdelen van koningen en de vleesdelen van sterke mannen en de vleesdelen van paarden en van hen die daarop zitten, en de vleesdelen van allen, zowel van vrijen als van slaven en van kleinen en van groten". - Openbaringen 19: 17-18; verg. Ezechiël 39: 17-21.

(Uit: Kan oorlog ooit rechtvaardig zijn? artikel in De Wachtstoren, 1 februari 1968, blz. 90).

albion

Engeland zou een heel eind verder zijn als men acht uur ging werken in plaats van een uur extra.

even lachen

Van diverse zijden bereikte ons het verzoek om nu ook eens wat moppen in deze kolommen te doen. Gaarne voldoen wij aan deze wens.

DE WARE ONDERDANIGHEID.

Klerk (die door zijn chef wordt overreden): „O, al te veel eer...!”

Uit: Bijvoegsel behorende bij het nummer van 4 juli 1914, 21ste jaargang no. 7461 van het Zondagsblad van "De Courant", Eerste dagblad met gratis verzekering tegen ongelukken, blz. 288.

sex

Sex is de grootste nivellerende kracht in de maatschappij: alle Menschen werden Brüder... und Schwester und "Nichten".

MEDIAAL

Onder redactie van Gert J. van der Breggen samengesteld door Hans Grimm, Cees Stuurrop, Roy Buyze, Adriaan Bloemendaal, Kees Brants.

YARGH

dagboek van een festival

WOENSDAGAVOND 31 januari 1968. Een lekker vals spelend fanfarecorps op de brug voor Camera en Studio; een paar soldaten en moeders met kinderen kijken verkleumd toe; met onregelmatige tussenpozen verdwijnen mannen en vrouwen in avondkleding haastig in de hal van het bioscoopgebouw. De tweede Cinemanifestatie staat op het punt te beginnen. Bijna alle belangrijke filmmensen uit Nederland zijn er. Alleen de "grote" jongens als Weisz, Terpstra. Van der Heyden en filmacademiedirecteur Koolhaas worden niet gesignaleerd. Maar ook zonder hen kan het grote feest beginnen. Natuurlijk: toespraakjes, handgeklap, toespraakjes etc. Lange, corpulente Bals, publiciteitschef van de Wolff-onderneming, is de grote organisator; applaus voor hem, en terecht. Hij maakte in korte tijd van Utrecht de stad voor de filmfijnproevers.

Bedazzled heet de openingsfilm. Een leuke film; er wordt vaak gelachen. Een cabaratesque verhaal over een patatbakker die zijn ziel aan de duivel verkoopt, om door middel van zeven door satan te vervullen wensen het meisje waarop hij smoorverliefd is, aan zich te binden. Van de duivel echter niets dan slechts, en de film eindigt zoals hij begonnen is: een patatbakker en het meisje, dat zijn liefde niet beantwoordt. Beleefd applaus voor de twee aanwezige hoofdrolvertolkers, John Dudley Moore en Eleanor Bron.

In de opgetuigde bioscoop staan bezoekers en pers enigszins onwennig met een gratis consumptie in de hand. Opgedirkte, veel te oude vrouwen, buikige heren in rok, grijnzende recensenten en leerlingverslaggevers praten geforceerd over de zo juist vertoonde film en smijten met filmlenzen alsof ze al jaren in de branche zitten. Tussen het allegaartje door

lopen "onze televisie-boys", gewapend met microfoon om alle belangrijke informatie maar direct op te kunnen vangen. De Nederlandse theaterwereld wordt vertegenwoordigd door hen die de Nederlandse theaterwereld altijd en overal (willen) vertegenwoordigen - in pilopak naast Hoithaus. De twee sterren van de avond zijn de Cinecave ingevlucht. De filmkelder is voor deze gelegenheid uitgebreid met naburige gewelven en het terras-Bloem, waar bij in de Oude Gracht een opgesierd rondvaartbootje is gemeerd, tot meerdere glorie van het 's nachts te houden festijn. Langzamerhand trekt de meute naar de Cinecave.

Bedremmeld staat een aantal nieuwsgierigen, waaronder actrice Shireen Strooker, naar de twee Engelse gasten te staren. GRrOM trekt als eerste de stoute schoenen aan en begint een gesprek met Moore/uterlijk een soort Engelse Rinus Ferdinandusse. Een klein, goedlachs en praatgraag mannetjes; begonnen als pianist bij de radio; daarna satirebedrijver voor de T.V. met zijn vriend, prefereert film boven televisie, omdat film een grotere illusie teweeg brengt (?) Vindt dat beat- en popwereld nuttige invloed hebben op het medium film. Is voor het eerst op een filmfestival en vindt dat leuk. "Just fun, you know".

Het feest komt op gang. De officiële gasten worden aan hun lot overgelaten; degenen, die de volgende dag vroeg op moeten staan, of gewoon niet van feesten houden, verdwijnen snel en onopgemerkt. Netjes, bescheiden, maar overtuigend is de Cinemanifestatie begonnen. De ononderbroken stroom films moet de komende dagen gaan bewijzen dat de organisatie van een dergelijk festijn niet ten onrechte is geweest. (j bk/wh)

La cina e vicina
Regie: Marco Bellocchio

BELLOCCHIO is een van Italië's weinig regisseurs die "modern" kunnen worden genoemd. La cina e vicina geeft een scherpe analyse van het Italiaanse gezinsleven en is tevens een satire op het politieke leven.

De hoofdpersoon Vittorio wil als kandidaat van de socialistische partij in de gemeenteraad komen. Hiertoe wordt hij geholpen door zijn zuster Elena en de jonge, weinig scrupuleuze boekhouder Carlo.

Die al spoedig de situatie beheerst. Op alle mogelijke manieren weet hij de oorspronkelijke hoofdfiguur Vittorio te overvleugelen. De situaties worden zo overtrokken dat de film bijna een satire op de satire wordt - maar tevens een welbewust effect beoogt, n.l. de ondermijning van de gevestigde, enigszins decadente bourgeoisie door het jonge proletariaat.
Een 7 1/2 dunkt me. (maria)

La religieuse
Regie: Jacques Rivette

Waarom wordt er over slechte films zoveel drukte gemaakt? La Religieuse is pas in januari voor export vrijgegeven. Met het gevolg dat nu tientallen mensen voor de kassa stonden te dringen. La Religieuse speelt in twee kloosters in het Frankrijk van de achttiende eeuw. De film vertelt het verhaal (naar Diderot) van een meisje dat tegen haar zin kloosterlinge wordt. In het eerste klooster wordt zij als een beest behandeld, in het tweede wordt zij geliefkoosd door de moederoverste. Uiteindelijk weet zij met behulp van haar biechtvader het klooster te ontvluchten. Na enkele tegenslagen pleegt zij zelfmoord. Dit simpele verhaal was voor enkele mensen de reden om de bioscoopzaal vroegtijdig te verlaten. De zaal was rumoerig. Rivette heeft een mooi verhaal verfilmd, met mooie kleuren. Alleen geeft het een te ongenueanceerd beeld van de toenmalige toestanden in de kloosters. Er komt in de hele film niet een goede non voor. En dat is wel wat weinig. (maria)

Herostratus
Regie: Don Levy

Don Levy: Herostratus is een revolutionaire film. Dat moet hij wel zijn. De problemen die in deze film naar voren komen zijn zo ongelooflijk moeilijk dat zij niet conventioneel verfilmd kunnen worden.

Is het een experimentele film of een underground film?

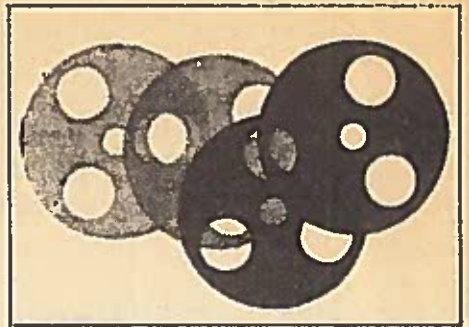
Nee, antwoordt de regisseur fel, het is een film die voor het publiek gemaakt is. Met schitterende kleurencombinaties schildert hij het verhaal van Max, een jongen die zelfmoord wil plegen. Leven betekent voor hem armoede en impotentie. En dat is het niet waard om voor te leven. Levy zet de pleitrede van Max tegen een directeur van een reclamebureau kracht bij door de schelle kleurencombinaties af te wisselen met zwart/wit beelden. Beelden van een uitgehongerde man, van totaal verarmde ouden van dagen. Een schrill contrast tussen de sobere zwart/wit beelden en de gigantische directiekamer waarin Max zijn betoog houdt. Hij heeft zich tot de directeur gewend om aan zijn voorgenomen zelfmoord ruchtbaarheid te geven.

Een journalist tracht Max een interview af te nemen. Het mislukt. Max loopt halverwege de opnamen weg. Hij slentert over de straat. Flitsen van bomen, een brug, ijschotsen. Hij voelt zich machtig. Het is geen filmillusie die Levy voorwendt. Het is realiteit. Een zwart/wit beeld van Hitler en van Churchill tonen dit aan. Van Fidel Castro tijdens een redevoering waarin hij de revolutie verkondigt. Beelden van Mussolini en zijn kameraden/hangend aan de strop. De Italianen gillen en lachen.

Levy, hoogleraar in Harvard, probeert alle schijnwerkelijkheid te vermijden. Een revolutionaire realiteit wil hij laten zien. Hij laat Max met een bij zijn hele kamer kort en klein slaan. Alleen revolutie kan onze maatschappij redden.

De groots opgezette zelfmoord dreigt te mislukken. Max wordt verliefd op de secretaresse van de grote organisator, de kapitalist, de directeur van het reclamebureau. Hij doorbreekt zijn impotentie, die op suggestie berustte. Levy toont dit in het hoogtepunt van Herostratus: de liefdesscène. Hij doorbreekt de beelden van deze scène met felrode opnamen van een abattoir. Het dierlijke. Met flitsende wisselopnamen werkt Levy naar de climax toe, het opensnijden van de buik van een koe. De darmen springen eruit. De impotentie is doorbroken.

Het leven heeft weer enigermate zin voor Max. Wanneer Max er echter achter komt dat de secretaresse door de directeur naar hem gezonden is,

dat het een vooropgezet plan is geweest, stort Max' levenslust ineen. Hij zal zelfmoord plegen, de volgende dag.

Als hij de volgende dag het publiek van het dak van een flat toesprekt is er geen mens te bekennen. Een fotograaf probeert hem tegen te houden. Een gevecht volgt. De fotograaf valt naar beneden. De film eindigt met het hysterisch geschreeuw van de secretaresse, die de directeur van alles de schuld geeft. De mensen die hysterisch juichen bij het opgehangen lichaam van Mussolini. Levy heeft getracht realiteit en (film-)illusie bij elkaar te brengen. Door een op schokeffect berustende montage wil hij zich van alle illusies ontdoen. De opnamen volgen niet logisch op elkaar; telkens geeft hij tussenshots en flash-backs. Wanneer het om de realiteit gaat heeft hij zwart/wit beelden gebruikt. Wanneer het om irrealiteit gaat bedient hij zich van fel getinte kleurenopnamen. Film (kunst) is niet iets wat buiten onze maatschappij staat (of mag staan). Film is een wezenlijk onderdeel van deze maatschappij. Revolutionair, driftig en surrealistisch heeft hij een filmwerk tegen deze maatschappij gecomponeerd. Een grandioze compositie die burgers niet waarderen. Natuurlijk niet. (jcb)

Iets anders
Madeliefjes
Regie: Vera Chytilova

SINDS 1964 verschijnen in Nederland regelmatig Tjechische films en de belangstelling voor dit interessante filmland is daardoor zienderogen toegenomen. De naam van Vera Chytilova bleef echter vrijwel onbekend. De manifestatie bracht hierin verandering.

Iets Anders is het verhaal van twee vrouwen, die hun dagen op het eerste gezicht volkomen verschillend doorbrengen. Een huisvrouw, vastgeroest in haar dagelijks leven. Zelfs de vlucht naar een minnaar kan haar niet verlossen van de grauwheid van haar bestaan. Zij keert terug naar haar man en gezin.

De andere vrouw is turnkampioene. Ook haar leven is slechts schijnbaar boeiend en in feite verschilt haar bestaan nauwelijks iets van dat van de huisvrouw. Haar hoop, de sleur door middel van een laatste kampioenschap te doorbreken, mislukt. De vrouwen kennen elkaar niet. Het knappe van de film is, dat Chytilova de episodes-huisvrouw laat overvloeien in de episodes-turnster, terwijl men niet het idee krijgt met twee verschillende levens te maken te hebben.

MADELIEFJES is op het eerste gezicht iets totaal anders. Twee meisjes besluiten uit pure verveling hun leven voortaan te vullen met het zaaien van onrust, met ruzie maken, met stelen en met liegen. In duizelingwekkend tempo wisselen de stunt elkaar af met als grandioos hoogtepunt een privéshow van de beide Maries in een exclusieve nachtclub (open doekje). In het midden zakt de film iets in elkaar door een teveel aan herhalingen. Hoewel anders van aanpak bestaan er duidelijke overeenkomsten tussen de twee films van Chytilova in beide films proberen twee vrouwen de sleur van het dagelijks leven te doorbreken, en beide malen leggen zij zich tenslotte neer bij de bestaande orde. In de eerste film gebeurde dat op nogal conformistische wijze, in de tweede film op een hippe, naar pop riekende manier met ironische trekken.

Twee goede en waardevolle films, die naar meer doen verlangen. (J.Brt)

Rebellion
Regie: Masaki Kobayashi

Zolang in Japanse films op de vloer wordt gezeten en diepgaande conflicten in alle rust worden uitgesproken, hoeft men geen geijsbeer of andere uiter-

Cinemanifestatie Utrecht, bezocht, bekeken en besproken door K.L.K. Brants, G.J. van der Breggen, J.C. Brokken, J. Bromet, B.R. Chorus, Maria Hendriks, A. Heuff, W. Hogendoorn en J.B. Klaster.

lijke bewegingen en navenant camerawerk te verwachten.

Uitgaande van deze zelfbedachte stelling heb ik mij verzoend met de zo vaak als statisch en traag bestempelde Japanse films. Het is een handigheidje, een beetje flauw misschien, dat Westerse wrevel voorkomt. Nu kan ik, ook zonder de Japanse cultuurgeschiedenis te hebben bestudeerd (voorlopig heb ik daar nog geen tijd voor en het schijnt bovendien je houding t.o.v. collega's heel vreemd te beïnvloeden) redelijk genieten van Japanse films.

Rebellie is gesitueerd in de jaren 1723-1725. Rebellie van twee vazallen tegen een zijn macht misbruikend clanhoofd. Is het bloed van de hele familie het waard om ongehoorzaam te zijn als de intiemste menselijke betrekkingen op ongehoorde wijze worden vernietigd?

Regisseur Kobayashi neemt twee volle uren voor deze tragedie. Zijn kracht ligt in details, die hij door zeer beheerst camerawerk (fraai gecomponeerde cinemascopie-beelden) laat uitkomen. Daar is tijd voor nodig. Ook voor de didactiek; door redeneren, afwegen en andere overtuigen wordt het besluit genomen: de eis van het clanhoofd negeren.

De oudste van de twee rebellerende personen is een onoverwinnelijk zwaardvechter. De musketten die hem tenslotte doden heb ik ervaren als in strijd met alle ethische beginselen.

Door inhoud en vormgeving een uitermate boeiende film. Zozeer stond ik aan de opstandige zijde, dat ik mij teleurgesteld voelde in de titel. Rebellie, dacht ik, dat slaat over op andere verdrukten. Maar dat kon toen nog niet. "Als er maar één woord van bekend kon worden", zijn de laatste woorden van de stervende. Ik voelde mijn onmacht. (- ahf-)

Violence is the trend Regie: Juan Goudsmit

YUL 871, een Canadese film om de zaterdag mee te beginnen. Nauwelijks het vermelden waard.

Een zeer trage en onduidelijke film. Het camerawerk deed denken aan Franse films uit de jaren vijftig, maar het bloedarme scenario kon de betekeniszwangere beelden niet waar maken; een Fransman bezoekt Canada en na een paar dagen keert hij netjes met de Canadian Airways terug. Wat daartussen gebeurt, de ontmoeting met een klein meisje en het verliefd worden op een door de wol geverfde dame, is het vermelden eigenlijk niet waard. Zand erover.

Dan een film uit het bloedeigen vaderland. Juan Goudsmit maakte met schrijver Hellinger de film Violence is the trend. De film wordt binnenkort door ons aller VPRO, die voor een groot gedeelte in de produktiekosten bijdroeg, op het scherm gebracht. De film probeert voornamekelijk de naïviteit van het spionnagevak te laten zien. Jammergenoeg gebeurt dit in de vorm van een documentaire, want juist aan goede documentatie had het Goudsmit ontbroken. De film kreeg daardoor soms iets lachwekkends, hetgeen niet de bedoeling van de maker was geweest, gezien zijn uitlatingen op de persconferentie: "Ik geloof in dit onderwerp".

Voor de zoveelste maal bleek weer dat geldgebrek het grootste euvel voor de Nederlandse film is. Van CRM kreeg Goudsmit maar 15.000, terwijl de totale kosten 80.000 bedroegen!

Een aardige film; goed spel van Jules Hamel; zeer geschikt voor televisie; wisselende ljudskwaliteit; niet gek voor een eersteling. Kijk zelf maar eens.

(jbc)

The face of another Regie: Hiroshi Teshigahara

The face of another - the other face of Teshigahara. De Japanse regisseur Hiroshi Teshigahara heeft tevergeefs getracht het succes van zijn De vrouw in het zand te prolongeren. Dat is jammerlijk mislukt. Ook in The face of another is uitgegaan van een vrij eenvoudig verhaal, dat zonder enige "avant-gardistische grappenmakerij" verfilmd wordt. Het verschil tussen de beide films is frappant. Het camera- en montagewerk in The face of another is ronduit belazerd, de dialoog is een laf aftreksel van een komische schets tussen twee heren en één dame. Het toekal zo nonchalant uitgebeelde verhaal wordt dan nog verwarder gemaakt door een serie flash-backs, tezamen herinneringen aan een film vormend, waarin eenzelfde probleem als in de eigenlijke film wordt behandeld. 't Klinkt allemaal nogal verward, maar dat is de film dan ook. Enfin, dat hij maar nooit in roulatie mag komen! (w.h.)

Face to face Regie: Robert Manthouli

Het niveau dat we uit Griekenland konden verwachten met de film Face to Face werd niet hoog geschat, maar 't is allemaal wel meegevallen. Hoog-artistieke kwaliteiten bezit zijn schepping beslist niet.

In de bioscoop zal hij 't wel doen, als tenminste de juiste stills voor de vitrines worden gekozen. Costa Messaris bleek een verre van vlotte, jonge Engelse leraar, die als schuchtere goed-willende jongeman de arrogante rijke-lui's familie werd binnengehaald. Dat cachet maakt hij zó slecht waar, dat hij er als hoofdrolspeler niet uitspringt. Meer was dat het geval met de goedspelende Helen Stavropoulou, die niet alleen braaf dubbelzinnige Engelse lesjes kon opzeggen, maar bovendien met haar geweldig lichaam de jongeman constant uit zijn slaap wist te houden.

Schuld daaraan had trouwens ook haar moeder, Theano Yoanidou, die met onverhoedse rimpels op onverwachte plaatsen de finishing touch gaf aan de seksuele frustratie van de zonderling.

Even onverwacht was het didactische slot: iets in de trant van "jullie, jongemannen van Griekenland, wat houdt jelui je bezig met verdorven vrouwen uit verdorven stand? Staat op en volgt jullie jeugdromen!" Een niet onaardige kapstok voor de moralisten onder ons. (b.r.c.)

Chronik der Anna-Magdalena Bach Regie: Jean-Marie Straub

HET verrassingselement is de grote aantrekkelijkheid van een filmfestival. Maar alles went, en daardoor valt Die Chronik der Anna-Magdalena Bach des te meer op als een merkwaardige, zeldzame belevenis.

Een film pleegt een kijkspel te zijn. In Die Chronik is het om Bachs muziek te doen; moet die nu "verbeeld" worden? Natuurlijk, zal de eerste reactie zijn, we hebben immers met film te maken. Beslist niet, heeft Straub gedacht, althans niet op de conventionele manier.

U weet hoe het in musicals wordt gedaan. U weet ook, vooral door de televisie, hoe het in documentaires en reportages van orkestconcerten wordt gedaan.

En Straub? Hij weet wel beter. Zijn beelden zijn sober, ascetisch, en dat is bij het schokkende af. Het resultaat is ogenschijnlijk een film voor blinden, of voor mensen die het meest van een concert genieten met de ogen gesloten. Gaat u maar na: drie à vier minuten, in een enkel geval zelfs acht minuten, lang dezelfde camera-instelling. Soms rijdt de camera langzaam iets in, of iets terug. Schokkend, sensationeel.

Sensationeel omdat dit nu wel het laatste is waaraan men zou denken. Sensationeel omdat deze simpele, doordachte beelden ook na vijf minuten hun functie behouden.

Want Straubs opzet blijkt te werken! Op wonderbaarlijke wijze is zo'n statisch beeld volkomen

opgewassen tegen de dreigende overheersing van de muziek. Vier à vijf minuten lang kun je blijven kijken naar een totaalopname wanneer er bijvoorbeeld iets uit een cantate wordt gespeeld. In alle rust tasten de ogen het beeld af en zoeken een punt om zich op te fixeren. Dat is het geheim: uit het totaalbeeld kiezen de ogen zelf een close-up.

Een merkwaardige ervaring. Want het is toch bijna onvoorstelbaar dat je werkelijk intensief kunt blijven kijken naar laat ik zeggen: bewegende diaportie.

Deze ongewone film is gebaseerd op originele brieven en teksten die Straub samenvoegt tot een fictieve kroniek van Bachs tweede vrouw, Anna-Magdalena. Snel, vlak en koel worden de teksten gesproken, soms onverstaanbaar door de snelheid (zelfs een Duitse criticus had niet alles kunnen volgen).

Gespeeld wordt er alleen op muziekinstrumenten, niet geacteerd; de paar "gespeelde" scènes zijn even vlak en droog als de gesproken teksten.

Gegeven Straubs beeldbehandeling is dat evenwel niet aantootgevend en eigenlijk wel consequent. De uitvoerende musici, klavecijnist Gustav Leonhardt en twee in authentieke stijl spelende ensembles, de Schola Cantorum Basiliensis en het Concertus Musicus, zullen menig liefhebber al via de plaat in vervoering hebben gebracht. De film deed daar nog een schepje bovenop.

Straub bracht mij nader tot Bach. (- ahf-)

48 Stunden bis Acapulco Regie: Klaus Lemke

Wat 48 Stunden bis Acapulco betreft het volgende: eigenlijk valt er alleen wat over de steengoede Nederlandse voorfilm van Anton Kothuys, Don't Miss, Miss Pizz, te zeggen, die in een fantastische kleurencompositie acht minuten lang Anne Colette in uitstekende decors het Leven liet leven en twee minuten lang een juffrouw van gevorderde leeftijd en met gebloemde bril koffie liet drinken uit een gebloemd kopje met een gebloemd schoteltje op een gebloemde tafel tegen gebloemd behang.

Ook de daaraan voorafgaande Canadese voorfilm "Canon" was erg goed, in ieder geval goed genoeg om die hele 48 Stunden bis Acapulco te vergeten. Voorzover ik me herinner wordt er in deze film van Klaus Lemke in auto's gereden. Niets meer eigenlijk. Dat we toch nog de door hem naar de Cinemanifestatie meegetroonde hoofdrolspelers, waaronder een zoetlachende juffrouw Monika Zinnenberg, zonder wazige voorruit-met-ruitenswisser, konden herkennen, was een wonder. (b.r.c.)

Cash? Cash! Regie: Paul Collet

GROTE borsten, kleine borsten, behaarde, onbehaarde borsten, blond haar, donker haar, fang haar, nee geen kort haar, lopen, liggen, rennen, springen, stuf (Henk), kroeg, auto's, trams, treinen, boten, pistool, vuisten, meisjes, jongens, een man van middelbare leeftijd, Belgische beat (ja ja), striptease, bad, weer auto's, fotograaf (met baard), leuke camera, aardige regie, aardig spel, (toch) een vrij slappe film, parodie(?) werkelijkheid(?), van alles een beetje, kosten: 10.000.000 Belgische frs., cash? cash! (klkb)

The trip Regie: Roger Corman

Met enige verbazing hebben wij kennis genomen van de film "The trip". We waren er niet ondersteboven van en hadden dat toch eigenlijk moeten zijn. Tenslotte is LSD een weinig alledaagse onderwerp voor een film; bepaald niet te vergelijken met, bijvoorbeeld, de fraaie natuur. Dat wij, en met ons de zaal, niet anders op "The trip" reageerden dan op de vertoning van uitgestrekte akkers en vruchtbare valleien, stempelt voor ons Corman's produkt tot een mislukking. Ondanks enkele zeer goede scènes. De kleuren waren mooi, dat wel. (vdbr)

"Sanering" van het dagbladbedrijf

Fusies, concentraties en andere samenwerkingsvormen komen niet tot stand in een spontane opwelling van wederzijdse liefde tussen de leiders van ondernemingen. Bij de berichtgeving over nieuwe samenwerkingsverbanden blijkt telkens dat deze steunen op reeds bestaande verwantschappen in belangen, activiteiten en mentaliteit. De bedrijfsleidingen geven gezamenlijk uiting aan een zekere voldoening over de met de samenwerking bereikte vergroting van de collectie, over de versterkte marktpositie, de ruimere geografische spreiding van de afzet, over de voorhanden gekomen kansen op integratie van de bedrijven. Bij de vorming van de n.v. Unitel is tot dusverre niet duidelijk geworden wat achter deze technisch-commerciële samenwerking schuilt, zomin als er onverdeelde voldoening heerst bij de betrokkenen. Mede in verband met de van vele zijden geuite verwachting dat de concentraties in de dagbladwereld in de komende jaren nog zullen toenemen, is een verkenning van de krachten die in dezen ten gunste en ten ongunste werken wellicht van belang.

"ONAFHANKELIJK"

Respectabele dagbladen die de bestaande maatschappelijke orde verdedigen, een zekere voorkeur geven aan het "vrije spel der maatschappelijke krachten" en aan een daarvan afhankelijke, "onafhankelijke" dagbladpers, zullen onder bepaalde omstandigheden aansluiting vinden bij krantenondernemingen die met hun produkt, goed of slecht, voor alles een winstgevend bedrijf beogen. De eerste aanvaarden, overeenkomstig de regels van de dierbare maatschappelijke orde, de winst als het enige regulerende gegeven voor het zijn of niet zijn van een onderneming, ook van de dagbladonderneming. Voor de tweede is de winst, behaald met welk produkt dan ook, het eerste doel. In voor de krantenbedrijven economisch moeilijke tijden zullen de lamme en de blinde elkaar gemakkelijk vinden.

De tijden zijn voor beide eens te meer moeilijk wanneer alles in de wereld schijnt te willen veranderen. Deze alomvattende Verandering zal, omdat steeds meer in de samenleving in goede banen geleid moet worden, zeker niet gaan in de richting van een vergroting van de vrijheid, waar beide, de ene uit principe, de ander uit baatzucht zonder meer, belang bij hebben. Welnu, beduchtheid voor verandering, "die geen verbetering hoeft te wezen" en angst voor het nieuwe, gevoegd bij de uit principe te aanvaarden ondergang bij een duurzaam onrendabele bedrijfsvoering brengen een technisch-commerciële samenwerking tot stand die niemand voor mogelijk had gehouden. En daarbij hoeft het niet te blijven.

In een anders gerichte positie verkeren die kranten in ons vaderland die iets minder zeker zijn van de bestaande maatschappelijke orde. Hoewel ook zij dit niet duurzaam kunnen verwaarlozen, leggen zij op het maken van de winst niet de nadruk. Zij wensen primair een bepaalde boodschap uit te dragen. Het karakter van die kranten loopt nogal uiteen en de boodschappen die zij elk voor zich verkondigen zijn moeilijk op elkaar af te stemmen, gedragen als deze worden door een sinds lang beleefde geloofsovertuiging of een door de tijd beproefde, controversiële maatschappijopvatting. Deze kranten, die voor een pluriforme meningsuiting en -vorming eerst recht van belang

door P. ZIJLSTRA

zijn, zullen dus moeilijker tot samenwerking kunnen komen. Voor zover deze kranten de veranderingen in de samenleving verwelkomen, hebben zij elk een eigen ontwerp van de toekomstige wereld. Zij verschansen zich niet in een gezamenlijke afweer tegen de Verandering, doch zij missen dus evenzeer de basis voor een gemeenschappelijke begeleiding van de veranderingsprocessen. Dat is een zwakheid die de kracht zou kunnen uitmaken van de democratie. Maar zij ontberen bovendien het onwankelbare geloof in de rendabele exploitatie van de dagbladonderneming als hét criterium voor het voortbestaan van de krant, van de pluriforme meningsuiting en -vorming en van de democratie. Dat is een misrekening die elders in de krantenwereld niet gemaakt wordt.

NIET DE BESTE

Nog vele kranten zullen moeten verdwijnen, zo wordt ons verzekerd. Het is duidelijk waar de klappen zullen vallen. Het zullen niet de beste kranten zijn, die straks overblijven, maar de meest kapitaalcrachtige. De indirecte overheids subsidies die de Persraad zojuist aan de regering heeft voorgesteld, zullen dit proces niet stuiten. De redding ligt in de vergroting van de kranteneenheden. De kans bestaat veeleer dat de aanbevolen indirecte overheidssteun de economisch zwakke, niet de slechtste, kranten onvoldoende zal helpen, terwijl deze steun aan de economisch sterke dagbladen de exploitanten daarvan een extra beloning uit de algemene middelen in de schoot zal werpen. Niet de beste maar de meest kapitaalcrachtige kranten zullen na de "sanering" nog verschijnen. Het zal niet zonder betekenis zijn voor de keuze van het nieuws, voor de informatie die het publiek dan zal krijgen. Dat feitenmateriaal zal, naar ik vrees, heilig zijn; het commentaar zo "nationaal" als een vlag op een oorlogsschip. Hierop dienen zij zich wel voor te bereiden die in de journalistiek carrière willen maken. Zij zullen het ver brengen. De beste journalisten echter dreigen (nu al) van zichzelf te worden vervreemd.

Lammers

Vervolg pag. 3

Als de Vietcong een rücksichtslose organisatie zou zijn, dan ben ik ervan overtuigd dat zij ogenblikkelijk de steun van de bevolking zou verliezen. *Doet Rusland bijvoorbeeld in Egypte niet evenveel aan economisch imperialisme?*

- Nee. Dat is voorkeurschulp. Ook de Sowjet-Unie is er voor dat de ontwikkelingshulp via de internationale kanalen geschiedt. De investeringen op Cuba brengen niets op. Rusland koopt de suiker van Cuba ver onder de prijs. Het is de gewoonte van Rusland niet om in de internationale politiek agressief op te treden. Daarom is voor mij het experiment met de raketten op Cuba een onbegrijpelijke zaak. Dat heeft Chroesjtsjov zijn positie gekost. Het eiland moet wel bewapend zijn. Met Tsjechische geweren, die heb ik zelf gezien. De raketten waren echter agressieve wapens; op de Amerikaanse steden gericht. Het was volkomen logisch dat de Amerikanen zo iets niet namen. De Russen hebben zich dan ook teruggetrokken. Maar als China in Zuidoost-Azië eenzelfde soort waarschuwing zou laten horen als Amerika toen, zou de gehele Westerse wereld op de achterste benen staan om de agressie van China. *En de agressie van Rusland in Hongarije bijvoorbeeld?*

- Europa zat opgescheept met de verdragen van Jalta en Potsdam. Europa werd ingedeeld in invloedssferen. Griekenland is een parallel met Hongarije. In Griekenland bestond een sterke socialistische beweging, die met hulp van de Engelsen werd neergeslagen. Rusland heeft toen afstand van Griekenland gedaan. Hongarije wilde in 1956 uit het blok weglopen. Reeds tijdens de revolutie waren er plannen tot toetreding in de NAVO. Dat zou voor de Russen een onduidelbare vernauwing van de invloedssfeer hebben betekend.

Plannen tot toetreding in de NAVO tijdens een revolutie die slechts enkele dagen geduurd heeft?

- Dat is bewezen. De situatie in Hongarije was onoverzichtelijker dan gedacht werd. Er waren verschillende groepen. Een groep die socialistisch dacht, maar zich keerde tegen de bureaucratie. En een groep reactionairen, die de monarchie weer in ere wenste te herstellen. Tenslotte is de revolutie door enklens gepleegd.

Wees de spontane oprichting van sowjets in de fabrieken ogenblikkelijk na het uitbreken van de revolutie er niet op dat de revolutie wel degelijk onder het volk leefde?

- Het is afschuwelijk wat toen gebeurd is. Maar de afschuw mag niet overslaan in een stom anti-communisme. Een staat handelt niet - zoals de Gaulle zeer terecht heeft gezegd - tegen zijn eigenbelang. Als Stalin moedertje Rusland niet het leven had ingeblazen, was heel Rusland onder de voet gelopen. Rusland heeft nooit die agressie gepleegd zoals Amerika op het ogenblik in Vietnam doet.

Ziet U een oplossing in Vietnam?

- Amerika moet zich eerst maar eens netjes terugtrekken. Je maakt mij niet wijs dat de senatoren zelf niet weten dat de oorlog ongeoorloofd is. **DAT WEIGER IK TE GELOVEN.**

Denkt iemand als Fulbright niet isolationistisch, in de geest van de Monroe-doctrine?

- In het speciale Vietnam-nummer van De Groene spreekt uit de stukken van Fulbright ethische verantwoordelijkheid, geen conservatisme. Ik weet wel dat de ethiek niet de basis van de internationale politiek mag zijn, maar ik vind wel dat dat moet.

Max Leo Pam

EVEN TYPEN LEREN

bij het modernste instituut van Utrecht op de nieuwste (elektrische) IBM-schrijfmachines onder leiding van staatsgedipl. leraren op tijden die u schikken (overdag of 's avonds)

voor **F. 7,50** per maand (67,50 voll. opleiding)

INSTITUUT ROZENDAAL

Lucas Bolwerk 15, t/o Schouwburg, tel. 13360

WIJ KOPEN BOEKEN OP ELK GEBIED

Speciale afdeling voor wetenschappelijke en studieboeken.

Boekhandel J. de Slegte

Oudegracht 121

Utrecht, tel. 13001